

16-75063815

OKTOBAR

Samo u očima imamo sve veći zanos
sve veći zanos, traženje andela.
I taj vjetar, suh kao pustinja,
što nam čak ni suze ne tera na oči.

ZIMA

16-7509091. J
Kakva može da bude ljubav u ovim perinama
Koliko još treba vlagu pretvarati u cveće
za maraz lagati da je jabuka
Pesnik kupatili
a ličao bih te pličice
Kuda pred običnom cevi — kao pred Nijagaram —
na kolenima

I šta da napravimo danas

— turđoču alabastra
A možda bolje oblike na kojima ćeu kao Jupiter
pasti na svoje uliceno telo
Recimo — dritis od uzivanja
modris od ljubavi
Postojo niste strašnije od okrutnosti u ljudskoj koži
nezaslužena starost decembra i februara

I ja ču ti reći

ti si mi kao ptica
kao da diram lastavicom —
tako će biti najbolje

ti ćeš mi znači reći...

I ja ču ti reći

gušči je od mirisa nad senokosom
miris twoje kose, jači od kamilice...

I još ču ti reći

nežniji je od lisča
dodir twoje ruke, a ja mislim na vrbo
što se još pre vatra, od vatra okreće srebrno
a ta je lukača tužna kao zalučalo pero

ti ćeš mi znači ...

Kakva može da bude ljubav u ovim perinama
u prljavu pretvorenim u bojište

Jer eto

Koliko ima zadaha ležine
u oblicima starih kaputa...

Zavšimo poeziju...

za san

koliko je to lakše
nego vlagu pretvarati u cveće
dodavati mu miris

Ruževičeva poezija je bila glas generacije koja je sazrevala u ratnim godinama. Herbert, Bjeloševski, Karković iskazali su svoje novo povjerenje u opštine vrednosti u umetnosti, rekreirali su mlađu nakon oktobra 1956. Današnje pokolenje najglasnije i najdublje reprezentuje poeziju Ernesta Brila. Ernest Bril je Ružević Šedesetih godina. A inače ništa njihovu poeziju ne vezuje, sve ih razdvaja. Već sam po redjenje Ružević govorio o distanci koja postoji između poljske poezije četrdesetih godina i poljske poezije sedesetih godina.

Ružević je izražavao bespomoćnost, osećanje slučajnosti ljudske sudbine, svesti o uništenju stalnih moralnih vrednosti. Ruževičeva poezija je — poruka egistačionalna.

Bril izražava aktivnost, energiju, voju da se svet preobri, on se zanosi vrednostima kao što je snaga, čak i brutalnost u se ne kloni povjana o heroizmu i gradanskim vrlinama. Brilova poezija je manifest istoriofiski, i politički takođe.

U pesmama iz prvih Briloovih zbir-

ki, „Pretpričničko veće ludaka“, „Autoprijet s bikom“ još je bilo nalađeno onoga što je u poljskoj poetičarsko-balkanskoj poeziji nazvana „turđoču“. Bril je izvore svoga nadahnutja pronašao u poljskoj pesničkoj tradiciji. Pre svega u poeziji Ciprijana Norvida. Brilovi stilovi su dobili u težini. Konstrukcija nije govala pesama je postala komplikovana, sintaksa više slojna, rečnik grub. Grubost i bezobjektivnost te poezije navodi na ne posmislio o poljskoj literaturi, Mikolaju Reju, pesniku iz XVI veka. Vizionarnost Briloove poezije navodi nas na misao o Slovacima. Težina reči, alegorijat, nistika ukazuju na nadovezivanje na Norvida. Norvidovska je vukodlakost i istroženost tim pesama, njihov svesni istorizam. Znači: Rej, Slovacki, Norvid.

Naslov poslednjeg Briloove zbirke „Primjenjena umetnost“ veoma mno go govori za sebe. Primjenja umetnost — u tom se sastoji Briloov program. Bril svoju poeziju trstira kao korisnu umetnost, koja služi korakom stvari. Svaka je poezija korisna, svaka poezija služi ljudima. Bril to ne poriče. Ali on svojom po-

eziji hoće to pravo služenja još da pojača, hoće da iznad svih stvara postavi stvar javnu. Gradanskog poeziji prete mnoge opasnosti. Opasnost da postane jutinska opasnost, odricanja od pesničkih vrednosti za račun propagandne poletnosti. Pesnicima je retko poazilo za rukom da uzdignu gradanske probleme do visine poezije. To je uspeo velikim romantikarima, Mickiewicu, Słowackom, kasnije Norvidu. U meduratnom razdoblju to je uspeo Přibíšku u zbirici „Ravnjanje srca“, uspeo je takođe Važiku i Jastrnju, ratnoj poeziji. U naše vremene to postaje za rukom Brila, koji publicisti daje vrednost poezije.

Ernest Bril je u savremenoj poljskoj poeziji izuzetna pojava. Vladajućim idealom premetnosti on je dao konkretnu narodnu sadržinu. Od poezije zahteva da ne bude — opšteldijska, nego da bude vezana za poljske probleme, za konkretnost naše narodne sudbine. Sa potpunom aparaturom raziniranih pesničkih sredstava, Bril rečju ostrom, preciz-

nom, brutalnom bode, kako on sam reče u jednoj pesmi „mesiće pojaskost!“, pretresa „strviniste narodno!“. Teško je naći u većem smelost u našoj savremenoj poeziji, koja je toliko mnogo opšteldijska, toliko opštelijska. Bril svojom poezijom hoće da prodre do dna narodnih iskustava. On kida masku. Masku patnje i masku gavna, masku Jova i masku proroka Isajije. Ustanjanje u narodnu istoriozomu nameće mu, kao pesnicima iz doba okupacije, Gajciju i Bačinjskom, da kod Slovackog travi pesničke determinante poljske sudbine. On od poezije, svoje u pravom redu, zahteva da ubije večnog epigona, „panu Europe“, da pokaze našu golu istinu, „okrnjaku posude“, „nagorelu dasku“, „mrije na zidu“. Tu se ne radi o poverznom dendizmu, o koketiranju s ružicom. Tu se radi o izražavanju naše poljskosti, koja nije obučena u tude ruhu.

Autor „Primjenjene umetnosti“ je izvrstan, zreo, nov pesnik.

Prijevo sa poljskog

Petar VUJČIĆ

Naš novi film

(NASTAVAK SA 1. STRANE)

ubit će te je, bez sumnje, nje-
govo najkomplikatnije i najizrađije
delo, izraslo iz sopstvene inspira-
cije i shvatnje filmske ekspresije,
bez oslanjanja na filmove
Felinija (jer, koliko je „Prometej“
sa otoka Viševine“ sledio „Osam
i po“, toliko je „Ponedeljak ili
utorak“ dugovao „Duljici i duho-
vima“), „Kaj“ je odabac struktu-
raru paralelno montiranih krat-
kometražnih filmova, lišio se sce-
nografskih efekata i dubokom
nuo u jedan autentični ambijent,
izvlačeci iz njež jednu apsurd-
nu dramu osnovenu mentalitetom
našeg podneblja. No, ovaj je film,
veoma precizno, dočekao i slabo-
st Mićunićne konceptcije: ne sa-
mo njenu nekomunikativnost s
gledaocem, nego i izvesno ilu-
strativno shvatanje filmskog
izraza, koje se graniči s dekor-
ativnošću i ilustrativnog i dekor-
ativnog imia i u Babafinjoj „Brez“,
jako je to veoma interesantan i
upečatljiv film — no, takav ka-
kav je, on je isuvrše samorodan i
povezan s literaturom i koje po-
tice, da bi se moglo praviti bilo
kakvo uopštavanje. Mimica je,
dakle, već toliko razvio svoj me-

tod, da su sada njegove slabosti
postale uočljive od njegovih
vrlina (oslobodenje one barokne
forme, pozajmljene od animiranih
filmova), a Baba je napravio
jedan izuzetan film koji se može
i voleti i dovoditi u surazu: ob-
jicu su ostali dosledni vizuelno-
sensibilizatori svoje sredine, nap-
ravili su filmove koji se moraju
poštovati kao zrela oštrenja, ali
je pitanje da li su to i filmovi ko-
ji pred njima otvaraju neškakav
perspektivni put. I u ovome slu-
čaju, izgleda, tek od njihovog
sledi e.g. filma, dobitćemo pro-
vaj odgovor!

Beogradski reditelji (Dušan

Makavejev, Aleksandar Petrović,
Zivojin Pavlović i Puriša Dordje-
vić) ubrali su lovorku svojim naj-
novijim delima: „Ljubavni slu-
čaj“, „Skupljaci perja“, „Budenje
pacova“ i „Jutro“, ovenčani su
nagrada u Puli, Kanu, Ber-
linu, Veneciju... No, da li su ovi
reditelji u povoljnijoj situaciji od
ostalih? Naravno, nije reč samo o
onoj nužnoj neizvesnosti koja
stoji pred svakim novim umet-
ničkim potpisom — reč je i o iz-
vesnoj nužnosti koja proistiže iz
evolucije njihovih vlastitih iz-
raza. Ta nužnost nekada vodi ka

otkrivanju nekih novih puteva i
sadržaja, a nekad vodi i ka pot-
punom iskustvenju: autor koji se
jednom i kaza, ili pronalazi
neku novu sadržinsku i formalnu
preokupaciju (kao što je Antonioni,
posle svoje triologije, bio pri-
nuden da podne nekim novim put-
em), ili prestaje da postoji kao
autor u oblasti u kojoj je do-
stora bio superior (tako su Dušan
Vukotić i Vatroslav Mimica, u
određenom trenutku sopstvene
evolucije, bili pripruđeni da na-
puste crtanju film, kao što je u
Mileško Šišaćevim sasvim iskazao
u domenu dokumentarnog filma sna-
mivi sjajno delo „Ksiže zemlje
moje“ — nije slučajno da sada
sve trojica ovih reditelja traže
utrošite u novome žaru, u igrano-
m filmu). U tome smislu, oz-
biljan znak pitanja lebdi i nad
budućim stvaralaštvom ove čet-
vorice nesumnjivih autora!

Dušan Makavejev je s svojim
dosadašnjim filmovima formulisi-
ao i jedan svoj antidiognatski
stav prema životu, a filmom
„Ljubavni slučaj“ došao je i do
jedne (da li definitične?) filmske
forme, koja mu intorno najviše
odgovara: napravio je film u ob-
liku intelektualnog i atraktivnog
kolaža, u kome asocijacije
proističu iz montažnih sudara.
Sad je pitanje: da li se ovim fil-
mom ta forma već iscrpila? Sam
Makavejev ne sme da se ponovi,
ukoliko želi da ostane dosledan
sabi i svom anti-šematskom na-

činu mišljenja. Zato je sasvim lo-
gična neizvesnost koja lebdi nad
njegovim slediće filmom.

Zivojin Pavlović je filmom
„Budenje pacova“ otpočeo (ili za-
vrsio?) jedan svoj kreativni cik-
lus: posle nekoliko filma, sain-
ljivenih u amaterskom duhu, u ko-
jima je dominiralo jedno žestoko
osećanje živote (u kojima je go-
tovo svaki kada bio izrazito
dramski akcentiran!), on je sini-
mio film bez obilja eksprešivnih
efekata — „Budenje pacova“ ma-
je liči na bajku u „Neprijate-
lju“ i od „Povratnika“, to je film
spušten na zemlju, realizovan u
jednom danu, kompaktnie vizuelne
strukture, ali bez one vrste
drastičnih rešenja i čarolija iz ra-
znih Pavlovićevih filmova. Pita-
će je sad: hoće li majstorsvo re-
žije ugroziti Pavlovićevu imagi-
naciju i autorsku žestinu? Hoće
li ovaj autor početi da se „bla-
di“? Iako se jedan smog upitao
Želimir Žalnić, dok smo gledali
Pavlovićevih filmova. Sledići film
(opet slediće film!) donete nam pravi odgovor, saz-
nato da li je reč o „okoštav-
ju“, ili o daljoj evoluciji jednog
rediteljskog metoda, a to znači i
jedne autentične vizije sveta...

Sve ono što je samo naslutio i
prethodno sklopio u svojim krat-
kometražnim filmovima („Kom-
traderac“, „Pesma“, „Devojka sa na-
lovne strane“), Puriša Dordjević
je spontano razvio do poetskog
nadrealizma, u igranom filmu

„Devojka“. U kasnijim filmovima
(„San“, „Jutro“), on se kari-
ristio istim dramaturškim obraz-
cem, na način koji je veoma li-
čan, ali i veoma estradno inton-
iran, bez one spontanosti i emoci-
onalne temperature koju je posti-
gao u „Devojci“. Da li se filmom
„Jutro“ zatvori krug jedne ins-
piracije?

I, konačno, tu je i Aleksandar
Petrović s filmom „Skupljaci perja“
ja, s delom koje izaziva najveće
nedoumice i postavlja najbrojnije
pitanja. Po mnogo čemu, „Skupljaci perja“ su najsljedovitiji
Tijet Petrovićev film, ali slikovit-
lju mač se dve oštice: od vizu-
eljnog praznina do gale ilustrativ-
nosti samo je jedan korak. Stot-
jeći u ovome trenutku, pred
„Skupljacima perja“ (svestan
brojnih mogućnosti njihove in-
terpretacije, pa prema tome i nji-
hove metaforičke složenosti, ali i
izvesne indiferentnosti koju ose-
ćam pred ovim delom), nisam još
u stanju da se definitično opre-
dam. Možda ću mi, u tome, po-
moći tek sledići film Aleksandra
Petrovića, autora u koga intinuo
venujem.

Eto, to je profil našeg novog

filma, sagledan u krokiju kojih tek

poziva na podrobiju analizu i

estetičku opredjeljenja. Nadnet

nad tom sklocom, pitam: da li se

je a ventura tek počela, ili se

već završila?

Slobodan NOVAKOVIĆ

16-7509107

LJUBAV 1956

Raširio sam belu prostirku
— čvrsto more hladnoga štirka
na ležaju od hrastovine.

Mrke šare od prokišnjavanja
prebriovčeno u prijateljsku jobuku,
to bar nije teško
širim dlanone:

— i not protice kao reka

u topli zamor oblaka

vodeći večerne klenove.

Ti se možda bojiš moje sobe,
zagubljene mansarde ubogog pesnika;
Slušaj, komada noću plače,
jer je ona Lorelaj koju niko ne može da utiša,
tavica izrasta u gotiku.

Za tebi jedinu dozvatu paunove snova
s plavim baderima obiju
— treba samo znati kakve mahnuti rukom...
Iznad peći će buknuti sunce
eve orde —
stolice će polako dopuriti umiljavajući se kao
životinje.

Jesen čaja zaparićemo u šoljama.

OBLAČENJE 16-75091063

Najpre su žene nage — takve ih vidimo
kad progvetaju iz devojčica. To je začeće ptice
još tako sažeto da je više rana
nego nagovještaj latice; Selitene od vode
i vatre pučaju kao kristal
od siline glase...

Prvi ožiljci već se
razvijaju u tili, u rubovima čipaka
— to je čak i lepše, telo nije tako jasno,
nije nago — već svučeno. Tu je već miris doma,
šušanj čarape svučene pažljivo i brzo,
ublažavanje svetla...

A zatim se
zavese navlače sve pažljivije:
znači, vreme svile — telo je kao elo
prigušen tam cvetanjem. Jer poste godir
već postaje okruglost. Tako ih ostavljamo
obučene od gela — ravnodušni prema tome
kako se pretvaraju u šuštanje suviše od
šuštanja pasuljevine

nom, brutalnom bode, kako on sam
reče u jednoj pesmi „mesiće poj-
skost!“, pretresa „strviniste naro-
don“. Teško je naći u veću smelu-
lost u našoj savremenoj poeziji, koja
ja je toliko mnogo opštelijska, to-
liko opštelijska. Bril svojom po-
ezijom hoće da prodre do dna na-
rodnih iskustava. On kida masku.
Masku patnje i masku gavna, masku
Jova i masku proroka Isajije. Ustanjanje u narodnu istoriozomu
nameće mu, kao pesnicima iz do-
ba okupacije, Gajciju i Bačinjskom,
da kod Slovackog travi pesničke
determinante poljske sudbine. On
od poezije, svoje u pravom redu, za-
hteva da ubije večnog epigona, „pa-
nike Evrope“, da pokaze našu go-
štinu istinu, „okrnjaku posude“, „nagorelu
dasku“, „mrije na zidu“. Tu se ne
radi o poverznom dendizmu, o ko-
ketiranju s ružicom. Tu se radi
o izražavanju naše poljskosti, koja
nije obučena u tude ruhu.

Autor „Primjenjene umetnosti“ je
izvrstan, zreo, nov pesnik.

Prijevo sa poljskog

Petar VUJČIĆ

